

ІНСТРУКЦІЙНА КАРТА ЗАНЯТТЯ № 9

для проведення навчальної практики

Навчальна дисципліна: Насінництво і селекції. Робоча професія «Насінняр».

Місце проведення заняття: Лабораторія «Технологія виробництва продукції рослинництва з кормовиробництвом та насінництвом».

Час проведення : 6 годин.

Аудиторія № 31

Тема заняття: Вивчення сортових ознак овочевих та баштанних культур.

Мета заняття: формування у студентів знань морфологічних ознак овочевих та баштанних культур, а також умінь за ними ідентифікувати сорти. Навчитися визначати сорти кавуна за сортовими ознаками, визначати їх господарсько-біологічні особливості.

Оснащення робочого місця: гербарні зразки різних сортів овочевих та баштанних культур.

Правила з техніки безпеки на робочому місці:

1. До виконання практичних робіт допускаються студенти, які ознайомились з правилами техніки безпеки.
2. Перед початком занять підготувати своє робоче місце.
3. На занятті виконувати тільки ту роботу, яка доручена викладачем.
4. При вивченні інструкційного матеріалу треба обережно відноситись з ним.
5. По закінченню занять навести порядок на робочих місцях, віддати викладачу інструкційні карти, додаткову літературу.
6. Студенти несуть відповідальність за порушення правил охорони праці.

Хід заняття.

Завдання 1. Ознайомитися з сортовими ознаками овочевих культур.

Завдання 2. Ознайомитися з сортовими ознаками кавуна.

Завдання 3. Описати сорти кавунів різних строків досягання, рекомендованих для Степової зони України.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ.

Ознаки овочевих культур

Ознаки – це морфологічні та біологічні особливості рослин, за якими їх розпізнають і визначають.

Ознаки бувають:

- морфологічні – форма плоду, його маса; особливості будови листя: форма, опушеність, розсіченість; тип куща, розгалуження стебла, особливості будови квітки, забарвлення органів та ін.;

- анатомічні – кількість насіннєвих камер в плодах, продихів на листку в полі зору мікроскопа, кільцюватість коренеплоду, будова серцевини коренеплоду та ін.;

- фізіологічні – жаро-, посухо- і холодостійкість, інтенсивність фотосинтезу, швидкість формування урожаю тощо;
- біологічні – тривалість вегетаційного періоду, стрілкування, цвітіння, життєвого циклу (однорічні, дворічні, багаторічні) тощо;
- біохімічні – вміст сухих речовин, цукру, кислот, білка, вітамінів, активність ферментів тощо.

Ознаки є кількісними і якісними. Кількісні ознаки можна виміряти і зважити, точно підрахувати. Для прикладу: довжина листка, маса плоду, кількість насіннєвих камер в плодах, тривалість цвітіння, життєвого циклу. Якісні ознаки важко підрахувати, для прикладу: опушення стебла чи листя, форма плода, смак забарвлення тощо.

Ознаки сортів можуть мати або не мати господарського значення. Всі ознаки, які в кінцевому результаті працюють на високу якість і продуктивність є господарсько-цінними (скоростиглість, урожайність, форма, забарвлення і маса плода, смак, вміст поживних речовин, лежкість, холодостійкість та ін.).

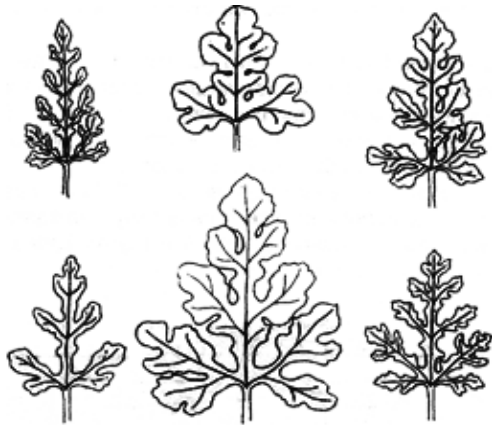
Ознаки, які не мають прямого господарського значення служать для характеристики сорту, його однорідності. Для прикладу: форма і забарвлення стручків, квітів, опушеність листя, забарвлення або форма плодів та ін.

Апробаційні ознаки кавуна

Довжина головної пліті: довга – понад 2 м, середня – 1,2-2, коротка – менше 1.2.

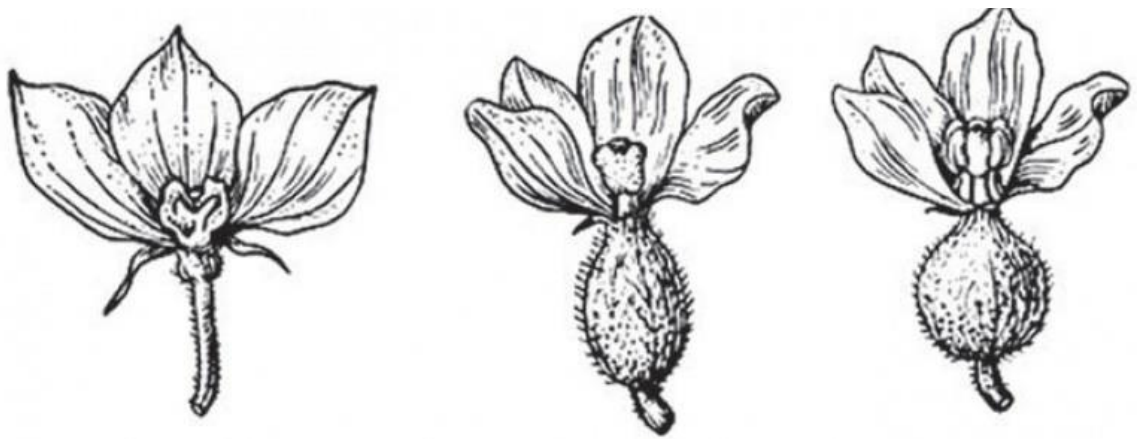
Розміри листкової пластинки (вимірюється пластинка 10- 15 листка від основи пліті, без черешка, від нижньої лінії пліті): велика – більше 18 см, середня – 13-18, мала – менше 13 см.

Будова листкової пластинки: частки листкової пластинки дуже вузькі і між ними можуть вміститися такі ж частки; вузькі – між ними може вміститися одна така ж частка; середні – частки ледь торкаються одна одної; широкі – частки накладаються одна на одну; листкова пластинка не розсічена (Мал.1.).

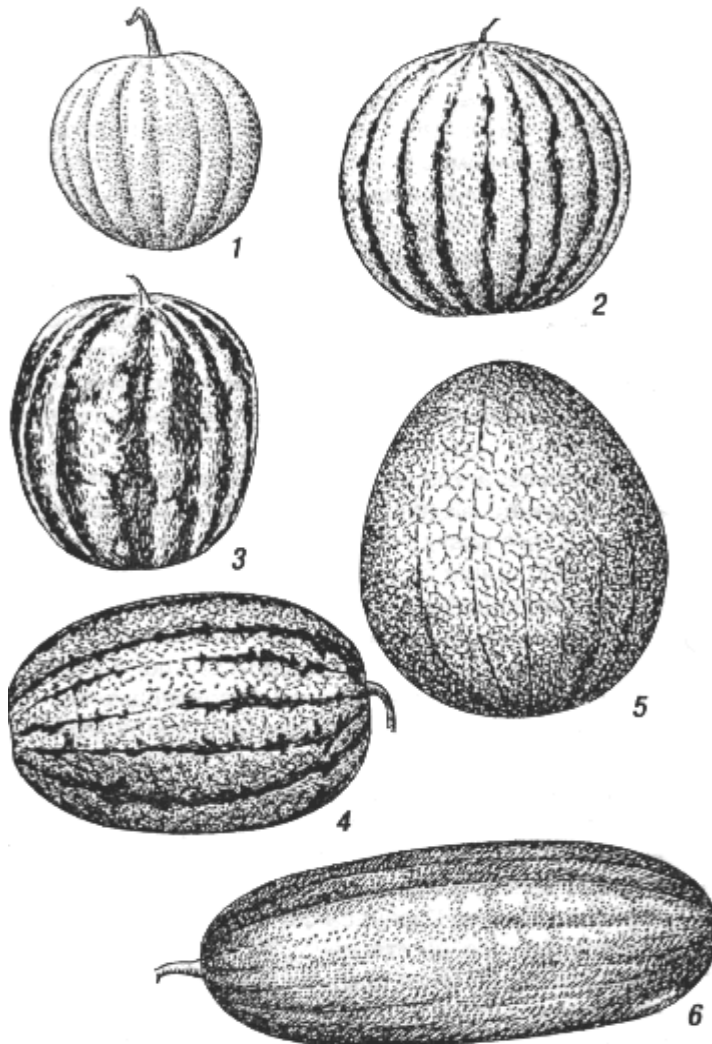
Мал.1. Форми листка кавуна

Будова жіночих квіток: квіти з нормальними тичинками, квіти без тичинок, квіти з рудиментарними тичинками.

Мал.2. Будова квіток кавуна: 1 — чоловіча квітка; 2 — жіноча квітка без тичинок; 3 — гермафродитна квітка

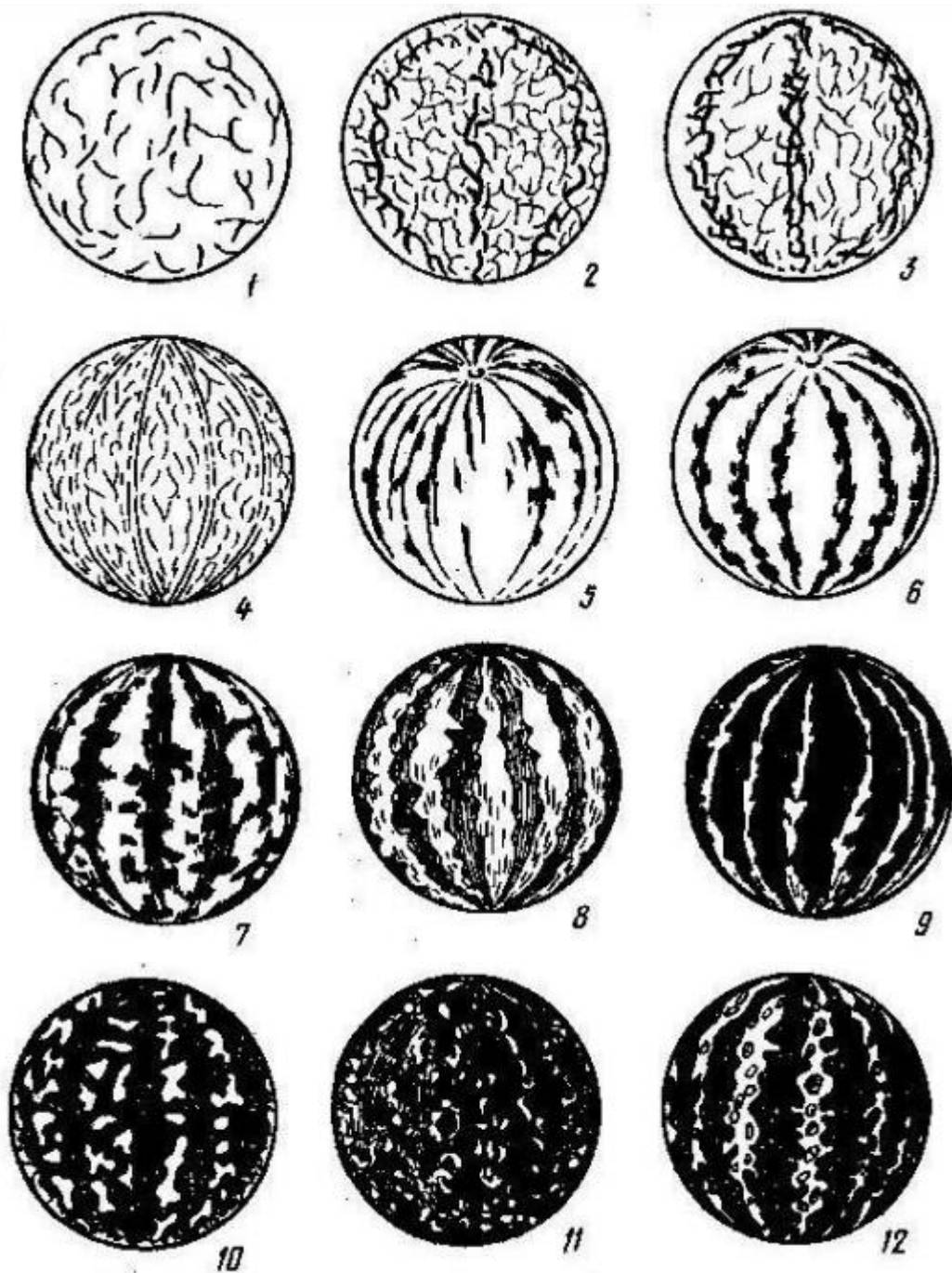
Форма плода: сплюснута (ширина більша за довжину) індекс менший за одиницю; кулеподібна — індекс 1, тупоеліптична — індекс 1,1-1,25, овальна — 1,25-1,3, грушеподібна — неправильної форми, циліндрична — індекс більший 1,3 (Мал.3.).

Мал.3. Форма плоду:

1 - сплюснута; 2 - округла; 3 - тупоеліптична; 4 - овальна; 5 - грушеподібна; 6 - циліндрична

Поверхня плода: гладенька, без ребер, слабо сегментована меридіальна, ледь вдавнені вузькі смуги, нерівна слабо горбиста — з малопомітними на дотик опуклостями.

Мал.4. Візерунок на поверхні кавуна:

1 – елементи сітки; 2 – сітка; 3 – сітчасті смуги; 4 – нитчасті смуги; 5 – мармуровість; 6 – вузькі шпилькуваті смуги; 7 – широкі шпилькуваті смуги; 8 – розмиті смуги; 9 – мозаїчний рисунок; 10 – велико-мозаїчний рисунок; 11 – дрібно-мозаїчний рисунок; 12 – ситце-подібність.

Візерунок на плодах: елементи сітки, сітка, сітчасті смуги, нитчасті смуги, мармуровість, вузькі шпилькуваті смуги, широкі шпилькуваті смуги, розмиті смуги, мозаїчний рисунок, великомозаїчний рисунок, дрібно-мозаїчний рисунок, ситце-подібність.

Плоди можуть бути і без візерунка. Смуги можуть бути дуже вузькі, вузькі, середні та широкі. Мозаїчний візерунок – схожий на візерунок мармуру, без виразних смуг. Сітчастий візерунок – весь фон вкритий сіткою,

сітка може бути і при наявності смуг. Плямистий – схожий на мазки пензлем, починається від плодоніжки (Мал.4).

Забарвлення візерунка: світло-зелене, зелене, синьозелене, темно-зелене, чорно-зелене. Забарвлення фону: біле, світлозелене, зелене, темно-зелене.

Товщина кори: товста - 1,5-2 см; середня – 1-1,5, тонка – тонша 1 см.

Забарвлення м'якуша: рожеве, червоне, жовтувато-червоне (кіноварне, або шарлахове), кармінове, малинове, біле, лимонно-жовте (Мал.5).

Мал.5. Забарвлення м'якуша кавуна

Розмір насіння: велике – довше 1,5 см; середнє – 1-1,5; дрібне – коротше 1 см.

Забарвлення свіжого насіння: біле, кремове, солом'яно-жовте, світло-коричневе, сіре, чорне, червоне, коричневе, зелене. Візерунок насіння: забарвлення облямівки, вічок, носика іншого кольору; крапчастість, плямистість.

Поверхня насіння: гладенька, шорстка, тріщини дрібні, великі.

Контрольні питання для перевірки засвоєння матеріалу.

1. Вкажіть морфологічні ознаки овочевих культур.
2. Вкажіть господарсько-цінні ознаки овочевих культур.
3. Якою може бути форма плодів у кавуна?
4. Яким може бути візерунок на плодах кавуна?
5. Яке забарвлення м'якушу може бути у сортів кавуна?
6. Яке за розміром насіння може бути у кавуна?
7. Якою може бути поверхня насіння кавуна?

Після виконання завдання студент повинен:

Знати	Вміти
ознаки овочевих культур; апробаційні ознаки кавуна.	визначати кількісні і якісні ознаки овочевих культур; визначати сортові ознаки кавуна.

Домашнє завдання : Молоцький М. Я., Васильківський С.П., Князюк В.І. Селекція та насінництво польових культур. Практикум. – К.: Вища школа, 1995-236 с. С. 182-185.